

ЗАЩО И КАК ДА СЪЗДАЕМ ОРГАНИЗАЦИЯ ИЛИ ГРУПА НА ПРОИЗВОДИТЕЛИ НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ПРОДУКТИ

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

Създаването и укрепването на организации и групи на производители на земеделски продукти е едно от основните направления, както на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз, така и на политиката на Министерството на земеделието и храните. Очаква се земеделските производители да се възползват от икономическите предимства, които им дава сдружаването и да повишат своята конкурентоспособност на вътрешния и международните пазари. На организациите и групите на производители се отрежда съществена роля в процеса на по-добро регулиране на веригата на доставки на храни, което да доведе до по-справедливото разпределение на добавената стойност. Безспорна е тяхната роля в организацията на земеделските пазари, особено по отношение на договорните отношения и концентрацията на доставките. Затова с последната реформа на Общата селскостопанска политика бяха разширени възможностите, както за създаване във всички сектори на земеделието, така и за подпомагане на организациите и групите на производители.

У нас, макар и по-бавно, се забелязва засилване на интереса на земеделските производители към сдружаване и осъзнаване на ползите от него. Увеличава се броят на създадените организации и групи на производители в различни сектори на земеделието, повишат се техните пазарни възможности. Тези процеси увеличават нуждата от информация за ролята, функциите и процедурите по признаване на организации и групи на производители. Затова в този материал сме се постарали да включим отговори на следните най-важни и често задавани въпроси:

Каква е ролята на организациите на производители при прилагане на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз?

Какви са ползите от организирането на земеделските производители?

На какво се дължат различията в правния режим от една страна между организациите на производители в различните сектори и от друга страна с групите на производители?

Какви могат да бъдат целите, за постигането на които се създават организации и групи на производители?

В кои сектори на земеделието могат да бъдат създавани организации и групи на производители?

В каква юридическа форма трябва да бъде създадена организацията или групата на производители?

Кой може да членува в организации и групи на производители?

Кои са критериите за признаване на организациите и групите на производители?

Как да кандидатстваме за признаване на организация или група на производители?

Какъв контрол се упражнява върху признатите организации и групи на производители и какви са техните задължения?

Какво да изберем – организация или група на производители?

Как се финансира дейността на организациите и групите на производители?

Как се ползват придобитите от организациите и групите на производители материални активи?

Какъв може да бъде териториалният обхват на признатите организации и групи на производители?

От какви форми на подпомагане могат да се възползват признатите организации и групи на производители?

Каква е ролята на организациите на производители при прилагане на Общата селскостопанска политика (ОСП) на Европейския съюз?

Една от основните цели на Общата организация на пазара (ООП) на ЕС е да гарантира стабилност на пазара на земеделски продукти – Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 922/72, (ЕИО) № 2344/79, (ЕО) № 1037/2001 и (ЕО) № 1234/2007. Организациите на производители (ОП) и групите на производители (ГП) са съществен елемент от прилагането на ОСП. До сега признаването на организации и асоциации на производители беше предвидено само в някои сектори - плодове и зеленчуци, тютюн и хмел. С последната реформа на Общата селскостопанска политика на ЕС беше дадена възможност на държавите членки да въведат признаване на организации на производители, асоциации на организации на производители и междубраншови организации във всички сектори на земеделието.

Една от посоките на развитие на мерките включени в ОСП е към подобряване и стабилно функциониране на веригата на доставките на храни. Беше установено, че в почти всички държави членки съществуват проблеми свързани с цените по веригата на доставки на хранителни продукти. От една страна изкупните цени на първичните (земеделските) продукти, които получават земеделските производители, са много ниски. От друга страна се констатира, че цените, които плащат потребителите на храни са високи. Анализите ясно показват, че основната част от добавената стойност по веригата за доставки на храни отива при търговците и преработвателите и много малка част остава за земеделските производители. Като основна причина за това се сочи разпокъсаността на земеделското производство, в резултат на което, в процеса на договаряне на изкупните цени, земеделските производители се оказват икономически по-слабата страна, която е подложена на натиск от страна на търговците и преработвателите. Затова като една от стратегическите цели на реформата на ОСП беше включено по-справедливото разпределение на добавената стойност по веригата на доставка на храни. Важен механизъм за регулиране на отношенията по веригата на доставки на храни е признаването на организации на производители. Предвидена е възможност признатите организации на производители и асоциациите на организации на производители да сключват договори за съвместна продажба на продуктите, произведени от техните членове. Участието на организации на производители, особено когато обединяват голям процент от производителите в даден регион, значително ще подобри техните позиции в процеса на договаряне на цените.

В ОП и ГП членуват икономически и юридически самостоятелни производители, които автономно вземат решения за организиране и осъществяване на своето производство. Те могат да предоставят на ОП или ГП цялата или част от произведената продукция, за съвместна реализация, по силата на устройствения акт и вътрешните правила на дружеството. Членовете на организацията и групата на производители не са нейни работници и по това тя се различава от кооперативните структури (ТКЗС), които съществуваша у нас в миналото.

Организациите и групите на производители може да се създават на маркетингов принцип, като основната им роля е да събират продукцията на своите членове и да я реализират на пазара. В сектора на плодовете и зеленчуците могат да се създават само маркетингови ОП. В резултат на реформата на ОСП на производителите се даде възможност да се обединяват в организации не само за съвместни продажби, но и за постигане на широк набор от цели - оптимизиране на производствените разходи, провеждане на научни изследвания, използването на екологосъобразни практики, прилагане на производствени стандарти, устойчиво използване на природните ресурси, прилагане на инициативи за популяризиране и др. Това позволява ОП и ГП да се превърнат във фактор за подобряване структурата на земеделието.

Какви са ползите от организирането на земеделските производители?

Ползи за членовете:

- Възможности планиране на производството.
- По-добри възможности за реализация на произведеното на по-добри цени.
- Заемане на по-силни позиции на пазара по отношение на купувачите (особено когато са супермаркети).
- Намаляване на общите производствени разходи.
- Прилагане на земеделски практики, опазващи околната среда.
- Оказване на техническа помощ на членове, като ги снабдяват с техника за обработка, за опаковане, за сортиране на продукцията и със съответната измервателна система.

Ползи за пазара:

- Концентрация на предлагането - доставки на по-големи количества.
- Постоянност на предлагането и ритмичността на доставките.
- Разнообразяване на предлагания асортимент в зависимост от търсенето.
- Контрол на качеството на предлаганите продукти, подобряване на опаковката и маркирането на продуктите.

Икономически ползи:

- По-справедливото разпределение на добавената стойност по веригата на доставка на храни. Прякото участие на ОП и ГП във веригата на доставка на храни, включително чрез съвместна продажба на продуктите, произведени от техните членове, води до увеличаване на частта от добавената стойност, която остава за земеделските производители.
- Повишаване на конкурентоспособността на българските земеделски продукти както на вътрешния, така и на външните пазари.
- Възможности за проучване и въвеждане на устойчиви производствени практики и иновации.
- Възможност да се възползват от подпомагането по Програмата за развитие на селските райони (ПРСР), което да подобри тяхното финансово състояние и да повиши производствения им капацитет.
- Подобряване на достъпа до финансов ресурс, чрез предоставяне на колективни гаранции пред финансовите институции за всеки от членовете на организацията.

На какво се дължат различията в правния режим от една страна между организациите на производители в различните сектори и от друга страна с групите на производители?

С Регламент (ЕС) № 1308/2013 са определени общите изисквания за признаване на организации на производители във всички сектори на земеделието. За прилагане на този общ режим в България е издадена Наредба № 12 от 2015 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на земеделски продукти, асоциации на организации на производители и междубраншови организации, и на групи производители (Наредба № 12/2025г.). Наред с това Регламент (ЕС) № 1308/2013г. включва специални правила за ОП в два сектора – на плодовете и зеленчуците и на млякото и млечните продукти.

Организации на производители в сектора на плодовете и зеленчуците се признаваха задължително и преди последната реформа на ОСП, и за този сектор съществува подробно законодателство на ЕС, уреждащо тази материя. То запазва действието си и след реформата, затова в Регламент (ЕС) № 1308/2013г. са включени специални правила за организациите на производители на плодове и зеленчуци, които отразяват заварения правен режим. Особеностите в режима на признаване на ОП на

плодове и зеленчуци произтичат и от възможността те да бъдат подпомаганае чрез оперативни програми по специалната мярка за пазарна подкрепа на организации на производители на плодове и зеленчуци. Размерът на подпомагането по тази мярка е обвързан със стойността на предлаганата на пазара продукция от ОП. У нас признаването на ОП на плодове и зеленчуци беше уредено още при присъединяването на страната към ЕС с Наредба № 11 от 2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци и на техните асоциации и за реда и условията за одобряване и изменение на одобрените оперативни програми (Наредба № 11/2007г.). След последната реформа на ОСП тази наредба беше изменена, с което тя беше адаптирана към Регламент (ЕС) № 1308/2013г., при което някои от нейните изисквания бяха уеднаквени с изискванията за признаване на ОП по Наредба № 12.

Освен това Регламент (ЕС) № 1308/2013г. включва и специални правила за признаването на ОП в сектора на млякото и млечните продукти, които са по-опростени в сравнение с общия правен режим на признаване на ОП. Тази особеност е произтича от връзката на признатите ОП на мляко и млечни продукти с възможността за въвеждане на задължителни писмени договори при доставките на сурово мляко. Затова признаването на ОП в сектора на млякото и млечните продукти е уредено с отделна наредба - Наредба № 1 от 28 януари 2015 г. за договорните отношения в сектора на млякото и условията и реда за признаване на организации на производители, техни асоциации и междубраншови организации в сектора на млякото и млечните продукти.

След реформата на ОСП групи на производители се признават само във връзка с прилагането на определени мерки от програмите за развитие на селските райони. Затова условията и реда за признаване на ОП са определени, при спазване на изискванията на Регламент (ЕО) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета, с Мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производителите” от Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.(Мярка 9). Повечето условия за признаване на ОП по Мярка 9 съвпадат с условията за признаване на ОП по Регламент (ЕС) № 1308/2013, затова условията и реда за признаване на ОП са уредени също в Наредба № 12/2015г. Това е свързано и с еднаквите възможности на ОП и ОП по Наредба № 12 да кандидатстват по мерките от ПРСР. Има обаче и някои различия в двата режима, които са отразени в наредбата – целите, за които се създават ОП са по-малко и са свързани главно със съвместната реализация на продукцията на пазара, някои от изискванията към ОП са по-занижени, други липсват.

Какви могат да бъдат целите, за постигането на които се създават организации и групи на производители?

Организациите на производители във всички сектори, извън плодовете и зеленчуците и млякото, се признават по реда на Наредба № 12/2015 г. и могат да бъдат създадени за постигане на една или повече от следните цели:

- планиране и приспособяване на продукцията към търсенето на пазара, по отношение на качеството и количеството;
- концентриране на предлагането и на пускането на пазара на продуктите, произведени от членовете им, включително чрез директно предлагане на пазара;
- оптимизиране на производствените разходи и на възвръщаемостта на инвестициите, за постигане на стандартите в областта на околната среда и хуманното отношение към животните и за стабилизиране на цените на производителите;

- провеждане на научни изследвания и разработване на инициативи свързани с устойчивите производствени методи, иновативните практики, икономическата конкурентоспособност и развитието на пазарите;
- насърчаване и осигуряване на техническа помощ за използването на екологосъобразни практики за отглеждане, както и производствени техники, практики и методи за хуманно отношение към животните;
- насърчаване и предоставяне на техническа помощ за прилагане на производствени стандарти, подобряване на качеството на продуктите и разработване на продукти със защитено наименование за произход, със защитено географско указание или с национални означения за качество;
- управление на вторичните продукти и на отпадъците, с цел опазване на качеството на водата, почвите и ландшафта и запазване или развитие на биологичното разнообразие;
- устойчиво използване на природните ресурси и за смекчаване на последиците от изменението на климата;
- прилагане на инициативи за популяризирането и предлагането на пазара;
- управление на взаимоспомагателните фондове, финансирани по Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.;
- предоставяне на техническа помощ за използването на фючърсни пазари и системи за застраховане.

Организациите на производители на плодове и зеленчуци, които се признават по реда на Наредба № 11/2007 г. могат да бъдат създадени само за постигане първите три от посочените цели, които са маркетингови. Важна особеност на ОП на плодове и зеленчуци е, че по принцип техните членове трябва да реализират на пазара чрез организацията цялото произведено количество продукти, за които тя е призната. Те могат да предлагат пряко на пазара до 80 % от произведените продукти на крайни потребители, както и в случай, че са получили разрешение от ОП, да продават самостоятелно продукти, които представляват незначителна част от предлаганата от нея на пазара продукция или не се включват обичайно в нейната търговска дейност.

Подобно на тях ОП в сектора на млякото и млечните продукти също могат да бъдат създавани само за постигане на следните маркетингови цели:

- осигуряване на планирането и приспособяването на продукцията към търсенето, по-специално по отношение на качеството и количеството;
- концентриране на предлагането и предлагане на пазара на продуктите на членовете ѝ;
- оптимизиране на производствените разходи и стабилизиране на цените на производителите.

Характерно за ОП в сектора на млякото и млечните продукти е, че правният режим за тяхното признаване е обвързан със системата на задължителни писмени договори при реализация на млякото. Поради специалното значение на веригата на доставки за този сектор на земеделието, при него признаването на ОП е свързано с прилагането на още една мярка за регулиране на тази верига – задължителните писмени договори за доставка.

Групите на производители, както и тези организации на производители, които кандидатстват по Мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производители” от ПРСР 2014-2020 г., трябва да са създадени за постигане на една или повече от следните цели:

- адаптиране към пазарните изисквания на продукцията и производството на членове на такива организации;
- съвместно пускане на пазара на стоки, включително подготовка за продажби, централизация на продажбите и доставки за купувачи на едро;
- установяване на общи правила за събиране на информация за продукцията, включително за прибраната реколта и за наличностите;

- други дейности, които могат да се осъществяват от ОП и ГП като изграждането на умения за стопанска и търговска дейност и организацията и улесняването на иновационните процеси.

От изброяванията се вижда, че всички ОП и ГП се създават за постигането на стопански цели, всички те са обединения за съвместно извършване на стопанска дейност. Стопанските цели и стопанските дейности за тяхното постигане са обединени от връзката им с производството на непреработени земеделски продукти и тяхната реализация на пазара. По това ОП и ГП се отличават от широко разпространените у нас браншови организации, които се създават на синдикален принцип за съвместна защита на интересите на техните членове, включително пред държавните органи. Възможно е разбира се браншовите организации да извършват и някои стопански дейности, а ОП и ГП, освен дейностите, за които са създадени, да защитават интересите на техните членове пред различни органи и организации. Все пак браншовите организации са сдружения с нестопанска цел, а ОП и ГП са стопански организации – търговски дружества или кооперации.

Само за ОП на плодове и зеленчуци има забрана да извършват пряка производствена дейност. Тези организации обединяват земеделски производители, но самите те не могат да осъществяват земеделско производство. Такава забрана няма за ОП в другите сектори на земеделието, както и за ГП, които се признават по реда на Наредба № 12.

В кои сектори на земеделието могат да бъдат създавани организации и групи на производители?

Организация на производители може да бъде създадена в един от следните сектори:

- пресни плодове и зеленчуци;
- плодове и зеленчуци за преработка;
- мляко и млечни продукти;
- зърнено-житни и маслодайни;
- медицински и етерично маслени култури;
- зърнено бобови култури;
- технически култури;
- картофи;
- месо и вълна;
- мед и пчелни продукти;
- винено грозде;
- яйца;
- копринени буби;
- живи дървета и други растения, луковици, корени и други подобни, рязан цвят и декоративна растителност;
- семена и посадъчен материал.

Групи на производители се създават за земеделски продукти от един от следните сектори:

- зърнено-житни;
- медицински и етерично маслени култури;
- зърнено бобови култури;
- технически култури, с изключение на тютюн;
- картофи;
- мляко;
- месо, с изключение на риба и аквакултури;
- мед;

- винено грозде;
- яйца;
- плодове;
- зеленчуци.

Организация или група на производители може да бъде създадена и призната в един от изброените сектори. Ако нейните членове произвеждат земеделски продукти, които попадат в повече от един от посочените сектори на земеделието и желаят да се обединят, трябва да създадат отделна ОП или ГП за продуктите от всеки един сектор.

Организации и групи на производители се създават само за секторите на първичното земеделско производство, за производство на непреработени земеделски продукти. Техните членове трябва да са земеделски производители, не се признават организации и групи на преработватели на земеделски продукти. Преработката на произведените продукти може да бъде допълнителна дейност на сдружението или на неговите членове. Макар в Регламент (ЕС) № 1308/2013 и в Наредба № 1 да е посочено, че се признават ОП на мляко и млечни продукти, изискванията на наредбата позволяват признаването на организации на производители само на сурово мляко. Признават се ОП на плодове и зеленчуци, които са предназначени за преработка, но не и организации на преработватели.

Организация или група на производители може да бъде призната за производството на един, на няколко или на всички продукти от съответния сектор. В последният случай няма задължение нейните членове да произвеждат всички продукти от съответния сектор, те имат възможност да произвеждат продуктите, попадащи в него. Организациите на производители от сектора на плодовете и зеленчуците могат да бъдат признати както за производство само на плодове или само на зеленчуци, така и на един или повече видове плодове и/или зеленчуци. Гъбите са част от сектора на зеленчуците. В една ОП, която се признава по реда на Наредба № 1, могат да членуват производители на различни видове сурово мляко, както и един неин член може да участва в ОП с производството си на различни видове млека - краве, овче, козе и биволско.

Различията в обхвата на секторите за ОП и за ГП произтичат от различният подход, приложен в регламентите на ЕС. Забраната за създаване на ГП на тютюн произтича от забраната за пряко подпомагане на този сектор със средства от земеделските фондове на ЕС.

В каква юридическа форма трябва да бъде създадена организацията или групата на производители?

Наредба № 12/2015г. и Наредба № 11/2007г. дават възможност да бъдат създавани в една от следните правно – организационни форми:

- Кооперация;
- Събирателно дружество;
- Дружество с ограничена отговорност.

Организациите и групите на производители винаги са юридически лица, те са самостоятелни правни субекти, различни от физическите и юридическите лица, които членуват в тях. Както беше разгледано по-горе, ОП и ГП са стопански организации, те се създават за съвместно извършване на икономически дейности. Затова ОП и ГП, в съответствие с изискванията на Търговския закон, винаги имат качеството „търговец“ по смисъла на този закон. Това изключва възможността ОП или ГП да бъде създадена като сдружение с нестопанска цел.

Както правото на ЕС, така и националното законодателство, изискват определени качества, които членовете на ОП и ГП трябва да притежават и уреждат редица персонални задължения, които членовете на ОП и ГП трябва лично да изпълняват. Членовете на ОП и ГП трябва да са регистрирани земеделски производители, те участват във вземането на решения и контролират по демократичен

начин своята организация, не могат да я напуснат преди изтичането на една година и това става с шестмесечно предизвестие, за конкретните земеделски продукти могат да членуват само в тази ОП или ГП. Тези изисквания изключват възможността ОП и ГП да се създават като капиталови търговски дружества – акционерно дружество и командитно дружество с акции. Организациите и групите на производители не могат да бъдат и командитни дружества, тъй като в тях ограничено отговорните съдружници (командитистите) не участват в управлението на дружеството. Следователно, посочените три правни форми за създаване на ОП и ГП са единствените възможни по българското законодателство, които отговарят на тяхната същност и на изискванията на Регламент (ЕС) № 1308/2013.

В Наредба № 1/2015 г. е предвидено, че ОП на мляко и млечни продукти може да бъде „всяко юридическо лице или ясно обособена част от него“. Тази формулировка възпроизвежда буквално текста на Регламент (ЕС) № 1308/2013, който използва тази широка редакция за да създаде възможност за нейното прилагане във всяка от твърде различните правни системи на 28-те държави членки на ЕС. Българското право не признава правосубектност на част от юридическо лице, дори когато е „ясно обособена“. Наредба № 1/2015 г. също урежда строго персонални изисквания и задължения на членовете на ОП – в нея членуват само физически и юридически лица, които са производители на мляко, те участват в нейното управление и по принцип могат да участват само в една ОП за мляко. Затова и ОП на мляко на практика могат да бъдат създадени само в една от трите посочени правно-организационни форми – кооперация, събирателно дружество или дружество с ограничена отговорност.

Всички създадени до момента ОП и ГП са дружества с ограничена отговорност. Причината за това е, че другите две правни форми имат недостатъци, които ги правят трудно приложими за ОП и ГП. Така немалка част от членовете на съществуващите кооперации не са регистрирани като самостоятелни земеделски производители, някои от тях изобщо не се занимават със земеделска дейност, а участват само със земята си. Освен това в кооперацията могат да участват само физически лица и всеки член има право само на един глас в Общото събрание. Тези параметри на кооперацията се оказват пречка за включването в ОП или ГП на по-едри земеделски производители. Недостатък на събирателното дружество е неограничената отговорност на членовете за неговите задължения. По принцип всеки съдружник може самостоятелно да взема решения и да прави волеизявления от името на събирателното дружество, което противоречи на правилата за управление и съвместна дейност, които трябва да бъдат прилагани в една ОП или ГП. В крайна сметка, дружеството с ограничена отговорност се оказва най-адекватната правна форма у нас за създаване на ОП и ГП.

Кой може да членува в ОП и ГП?

По принцип членове на ОП и ГП са физически или юридически лица, които се занимават с производство на непреработени земеделски продукти. Разбира се, членовете на ОП, които се признават по реда на Наредба № 11/2007г., трябва да се признават за производители на плодове и/или зеленчуци, а членове на ОП, които се признават по реда на Наредба № 1/2015г., могат да бъдат само производители на сурово мляко. Затова и трите наредби, които уреждат признаване на ОП и ГП дават възможност в тях да членуват земеделски стопани, които са регистрирани по чл.7 от Закона за подпомагане на земеделските производители - по реда на Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани, като производители на такива земеделски продукти, за които ОП или ГП кандидатства за признаване. Няма значение кога лицата са се регистрирали като земеделски стопани, ОП и ГП могат да създават и новорегистрирани земеделски стопани, които започват да произвеждат съответните земеделски продукти. Важно е обаче от регистрацията да личи, че лицето е производител и на тези земеделски продукти, за които ОП или ГП иска признаване, като няма пречка то да е производител и на други земеделски продукти. Затова Наредба

№ 12 изисква към документите за признаване да бъдат приложени и анкетните формуляри по Наредба № 3 от 1999 г., в които са подробно описани произвежданите от земеделския стопанин продукти. За производителите на мляко Наредба № 1/2015г. изисква актуални справки за наличния брой животни по видове и категории и удостоверения за средна млечна продуктивност на стадата за последната приключила бонитировъчна година, когато са членове на развъдни организации.

В Наредба 12/2015г. и Наредба 11/2007г. е предвидена още една възможност членът на ОП или ГП да докаже, че е земеделски производител – когато е регистриран по чл. 31 от Закона за подпомагане на земеделските производители, а това е регистрацията в Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК), водена от Държавен фонд „Земеделие“. На практика земеделският производител ще се възползва от тази възможност, когато не е регистриран по Наредба № 3 от 1999 г., но е получил подпомагане по схема или мярка, за която не се изисква такава регистрация, и има УРН в ИСАК. В този случай се проверява дали полученото подпомагане е свързано със земеделските продукти, за които ОП или ГП иска признаване.

В Наредба 12/2015г. и Наредба 11/2007г. е уредена и възможността в ОП да членуват и физически и юридически лица, които не са производители на земеделски продукти, но тяхната дейност е свързана с дейността, за която организацията иска признаване. Такава възможност не съществува за ГП и за ОП в сектора на млякото, което произтича от различия в законодателството на ЕС. Дейността на тези лица трябва да е свързана с дейността на ОП, като под някаква форма допринасят за постигане на целите, за които е създадена съответната ОП. Тези лица най-често са преработватели или търговци на земеделските продукти, за които ОП е призната и подпомагат реализацията на тези продукти. Ако обаче ОП е създадена с цел подобряване на качеството на продуктите, нейн член може да бъде лаборатория, а когато целта е научни изследвания и иновации, в нея може да членува научна или изследователска организация. Напълно възможно е, след създаване на ОП, нейните членове да обособят определени дейности по първичната преработка или маркетинга на произвежданите продукти в отделно юридическо лице, което да стане член на тази ОП. Трябва да подчертаем, че дейността на лицата, които не са производители на земеделски продукти, има външен, спомагателен характер, спрямо дейността на ОП. Затова стойността на предлаганата на пазара продукция от тези лица не е част от стойността на предлаганата на пазара продукция от ОП, както по отношение на нейното признаване, така и по отношение на получаването на подпомагане, което е процент от стойността на предлаганата на пазара продукция. Освен това, членовете на ОП, които не са производители на земеделски продукти, не могат да се ползват пряко от мерките, финансирани от ЕС и нямат право на глас при вземане на решения, свързани с такива мерки. Ползите за тях от европейското подпомагане са свързани само с развитието на потенциала на самата ОП.

Членуването в ОП и ГП е доброволно, това е принцип последователно проведен в европейското и национално законодателство. Земеделските производители участват в такива ОП и ГП, които отговарят на техните интереси и потребности. От този принцип обаче, има известни отклонения, които са свързани с нуждата ОП и ГП ефективно да реализират целите, за които са създадени. За да стане това е нужно да се осигури някаква степен на стабилност на членството в ОП и ГП. В тази връзка Регламент (ЕС) № 1308/2013 въвежда изискването за минимален срок на членство, който не може да бъде по-кратък от една година. Това изискване не се отнася до ОП на мляко. За сектора на плодовете и зеленчуците Регламент за изпълнение (ЕС) № 543/2011 на Комисията изисква държавите членки да определят сроковете за изпращане на предизвестие, които не превишават шест месеца. За прилагане на тези изисквания Наредба № 12/2015г. и Наредба № 11/2007 г. изискват ОП и ГП да включат в устройствените си актове задължение за минимален срок за членуване не по-кратък от една година и прекратяването на членството с писмено предизвестие със срок не по-кратък от шест

месеца. Тези минимални срокове са въведени в интерес на сдружението и на останалите му членове, които ще се лишат от сътрудничеството на напускащия съдружник и трябва да разполагат с време, за да адаптират организацията и дейността си.

Законодателството не урежда ограничения по отношение на дяловете на членовете на ОП и ГП в техния основен капитал и имущество. Няма забрана дялът на един съдружник да надвишава 50%, като това зависи и от избраната правно – организационна форма. Но Регламент (ЕС) № 1308/2013 изисква устройствените актове на ОП да включват правила, които позволяват на членуващите производители да контролират по демократичен начин своята организация и нейните решения. В тази връзка Регламент за изпълнение (ЕС) № 543/2011 на Комисията възлага на държавите членки да предприемат всички мерки, които считат за необходими, за да предотвратят злоупотреба с власт или влияние от страна на един или повече от членовете по отношение на управлението и дейността на ОП. А в Мярка 9 от ПРСР тези правила са конкретизирани, като е предвидено, при вземане на решения в ОП и ГП, регистрирани по Търговския закон, всеки член да притежава не повече от 40 % от правото на глас. Затова Наредба 12/2015г. и Наредба 11/2007г. въвеждат изискването при вземане на решения в дружеството всеки член да притежава не повече от 40 % от правата на глас. Такова ограничение не е въведено по отношение на ОП за мляко, то не се прилага и при кооперациите, където принципът е, че един член има един глас. От цитираното ограничение следва, че при взимане на решения, гласовете на членовете, които имат дялове в дружеството над 40 %, са ограничени до 40 %, независимо от размера на техния дял. В Наредба 12/2015г. и Наредба 11/2007 г. е предвидено, че по Наредба 12/2015г. и Наредба 11/2007г. при определяне на процента от правото на глас се прилагат разпоредбите за свързани предприятия и предприятия партньори съгласно чл. 4 от Закона за малки и средни предприятия. От цитираното правило следва, че в ОП или ГП могат да членуват свързани предприятия и предприятия партньори, стига общия брой на техните гласове да не надвишава 40%. Законодателството не забранява и членството на роднини и съпрузи в една ОП или ГП.

Кои са критериите за признаване на ОП и ГП?

Наредбите уреждащи признаването на ОП и ГП регламентират две категории изисквания – изисквания към самата ОП или ГП и изисквания към нейният учредителен акт. При ОП на мляко двете категории изисквания съвпадат, което произтича от разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1308/2013 и е свързано с отделното договаряне на т.нар. „пакет за млякото“, като част от реформата на ОСП.

Критерии за признаване свързани с изисквания към ОП или ГП.

Първият критерий за признаване на всички ОП и ГП е да са създадени по инициатива на техните членове за постигане на една или повече от изброените по-горе цели. Както беше изяснено, допустимите цели са различни за различните ОП и съответно за ГП. На практика целите на ОП или ГП се записват в техния учредителен акт и по принцип трябва да са обвързани с предмета на дейност на дружеството или кооперацията. Организацията или групата на производители може да бъде създадена за постигане на една или на няколко цели. Нормално е целите на ОП или ГП да бъдат свързани помежду си. Така например маркетинговите организации могат да бъдат създадени за няколко цели, които се постигат чрез концентрацията и съвместната продажба на произведените продукти. Не е приемливо ОП да бъде създадена за постигане на всички допустими цели, това ще бъде неизпълнение на този критерий за признаване. Целите на ОП или ГП определят нейния предмет на дейност и произтичат от интересите и потребностите на членовете, за които е създадена. Важно е да се отбележи, че всички ОП и ГП подлежат на контрол за спазване на критериите за признаване, който включва и контрола за постигане на заложените цели.

Вторият, много важен критерий, е минималният брой на членовете на ОП и ГП. За ОП, включително на плодове и зеленчуци минималният брой членове е 6, само за

ОП на мляко е 5 члена. Минималният брой членове на ГП е 4. За получаване на подпомагане по Мярка 9 от ПРСР минималният брой членове е 6 за ОП и 4 за ГП. Както се вижда минималният брой членове е един от разграничителните критерии между ОП и ГП. При ОП на плодове и зеленчуци е на лице важна особеност, при определяне на броя на членовете се отчитат и членовете на дружество, което членува в ОП. Така ОП на плодове и зеленчуци може да бъде създадено от дружество с 5 члена и от още един съдружник извън него. В тези случаи членовете на дружеството, което участва в ОП, трябва да отговарят на всички критерии, които се отнасят да членовете на самата ОП, като например да са регистрирани като земеделски производители и да не участват в друга ОП за продуктите, за които се иска признаване. Няма максимум на земеделските производители, които членуват в ОП или ГП. Колкото е по-голям броят на членовете в тях, толкова по-големи ще бъдат възможностите за реализиране на икономическите и пазарни предимства от сдружаването и тяхната конкурентоспособност на вътрешния и на международните пазари.

Следващо изискване за признаване на ОП и ГП е да водят счетоводство за дейността, за която са признати, по реда на Закона за счетоводството. Изискването се отнася както за закона, така и за нормативните и административните актове по неговото прилагане. То е конкретизация на изискването на Регламент (ЕС) № 1308/2013 ОП да имат счетоводни и бюджетни правила. Организацията или групата на производители води счетоводство за дейностите, които извършва, което е отделно от счетоводствата, които водят нейните членове.

Важно изискване за признаване, формулирано в Наредба № 12/2015г. и Наредба № 11/2007 г., е ОП и ГП да разполагат или да подготвят персонал, инфраструктура и оборудване, необходими за предоставянето на професионална, материална и техническа подкрепа за своите членове. То е свързано с целите, за които се създават ОП и ГП - оказването на определен вид подкрепа, обслужването на интереси и задоволяването на потребности на техните членове. Това изискване отразява същността на ОП и ГП, тяхното основно предназначение е да подпомагат членуващите в тях земеделски производители. Подкрепата може да бъде професионална, под формата на съвместни производствени практики, съвети, консултации, обучение, системи за управление на качеството, научно и информационно обслужване и др. Тя може да е материална, чрез снабдяване с нужните материални ресурси (семена, торове, продукти за РЗ, фуражи, амбалаж и опаковки, вода за напояване и др.) или с необходимите за производството финансови ресурси. Подкрепата може да бъде и техническа, чрез предоставяне на членовете на технически средства, притежавани от ОП или ГП – земеделска техника, складове, транспортни средства, машини за опаковане и етикетирание, средства за комуникация и др. Членовете на всяка ОП или ГП решават от каква подкрепа се нуждаят и това определя целите и предмета на дейност на тяхната ОП или ГП. Във всички случаи, за да осигурят подкрепа на членовете си ОП и ГП трябва да разполагат или да подготвят персонала, инфраструктурата и оборудването, които са им необходими. Ясно е, че при признаването на новосъздадена ОП или ГП не може да се очаква тези предпоставки да са вече налични. Затова е достатъчно да се установи, че кандидатстващата за признаване ОП или ГП е в процес на подготовка за тяхното създаване. При последващите проверки за спазване на критериите за признаване обаче, трябва да се установи, че ОП или ГП е в процес на създаване или вече разполага с персонал, инфраструктура и оборудване за постигане на нейните цели.

В Наредба № 1/2015 г. това изискване е формулирано като условие ОП на мляко да осъществява ефективно своята дейност по отношение на сроковете, обема и концентрацията на доставките. Разликата произтича до голяма степен от по-ограниченият обхват на целите на ОП за мляко, те трябва да извършват концентрация и съвместна продажба на произведеното от членовете мляко. Въпреки различната формулировка, и признатите ОП на мляко трябва да разполагат или да подготвят

персонал, инфраструктура и оборудване, за да осъществяват ефективно своята дейност по отношение на сроковете, обема и концентрацията на доставките.

Изискване за признаване на ГП, съгласно Наредба № 12/2015г., е да предлагат на пазара продукция на стойност не по-малко от 25 000 лв. Изискване за минимална стойност на предлаганата на пазара продукция въвежда и Наредба № 11/2007 г. за ОП на плодове и зеленчуци, но за тях минимумът е 50 000 лева годишно. По отношение на ОП в останалите сектори на земеделието, съгласно Наредба № 12/2015 г., изискване всяка година да предлагат на пазара продукция на стойност не по-малко от 50 000 лв. има само за тези от тях, които заявят намерение да кандидатстват за подпомагане по Мярка 9 от ПРСР. Това обстоятелство се вписва в удостоверението, което се издава на признатата ОП. Когато обаче ОП в другите сектори на земеделието, при нейното признаване, не изрази намерение да кандидатства по Мярка 9 от ПРСР2014-2020г., за нея не се прилага изискване за минимална стойност на предлаганата на пазара продукция. Видно е, че изискването е свързано с получаването на подпомагане от създадената ГП или ОП. Финансовата помощ, която получават признатите ОП и ГП, както по Мярка 9 от ПРСР2014-2020г., така и чрез оперативни програми на ОП в сектора на плодовете и зеленчуците, се изчислява като процент от предлаганата на пазара продукция. За признаване на ОП на мляко Наредба № 1/2015г. не въвежда такова изискване, но когато признатата ОП на мляко кандидатства за подпомагане по Мярка 9 от ПРСР2014-2020г., ще бъде извършена проверка дали тя предлага на пазара продукция на стойност не по-малко от 50 000 лв. Това ще стане и когато ОП в другите сектори на земеделието е призната без проверка на това изискване, защото не е изявила намерение да кандидатства по Мярка 9 от ПРСР2014-2020г., но след признаването все пак реши да кандидатства за подпомагане по нея.

Предлаганата на пазара продукция включва само тези продукти, за които съответната ОП или ГП е поискала признаване. Когато нейните членове произвеждат и други продукти, тяхната стойност не се включва при изчисляване на стойността на предлаганата на пазара продукция, съответно не увеличава размера на подпомагането, на което ОП или ГП има право. По принцип в предлаганата на пазара продукция се включат само стойността на предлаганите на пазара непреработени земеделски продукти. Изключението е за ОП на плодове и зеленчуци, които могат да включат в стойността на предлаганата на пазара продукция и преработените продукти, които са получени от произведени от членовете на ОП плодове или зеленчуци. Предлагана на пазара продукция е тази, която е реализирана на пазара, независимо от формата на реализация, включително под формата на изтегляне от пазара или публична интервенция. На практика това е годишният оборот на ОП или ГП или на техните членове. Кандидатстващите за признаване по реда на Наредба № 12/2015г. и Наредба № 11/2007г. ОП и ГП подават справка-декларация по образец за годишната стойност на предлаганата на пазара продукция. Размера на стойността на предлаганата на пазара продукция се доказва с всякакви счетоводни документи по Закона за счетоводството – данъчни декларации, счетоводни отчети, начален счетоводен баланс, счетоводни книги, фактури, договори, касови бележки и др. Обикновено за признаване кандидатстват новосъздадени ОП и ГП, затова стойността на предлаганата на пазара продукция се изчислява през първата година като сбор от стойността на предлаганите на пазара през предходната година земеделски продукти от отделните членове. По принцип от втората година се изчислява като стойност на предлаганите на пазара продукти през предходната година от нейните членове, самостоятелно или чрез ОП или ГП. За ОП на плодове и зеленчуци от втората година се изчислява като стойност на предлаганите на пазара през предходната година плодове и зеленчуци само от ОП. Това произтича от задължението на членовете на ОП на плодове и зеленчуци да реализират цялата продукция, за която ОП е получила признаване чрез нея. Не е задължително продукцията да е предлагана на пазара от всички членове на ОП или ГП, минималните изисквания за признаване могат да бъдат достигнати с продукция предлагана на пазара

от част от членовете, други могат да започват производството на съответните продукти. Няма значение какъв е делът и приносът на отделните членове в общия размер на стойността на предлаганата на пазара продукция. Когато при проверка на призната ОП или ГП се установи, че не изпълнява изискването за минимална стойност на предлаганата на пазара продукция и несъответствието не бъде отстранено в 6-месечен срок, признаването се оттегля.

За да бъдат признати по реда на Наредба № 12/2015г. ГП, както и ОП, които заявяват намерение да кандидатстват за подпомагане по Мярка 9 от ПРСР2014-2020г., трябва да имат вътрешни правила. Наредба № 11/2007 г. изисква ОП на плодове и зеленчуци да имат вътрешния правилник за дейността на организацията. Наредба № 1/2015 г. не предвижда наличието на вътрешни правила като условие за признаване, но изисква към заявлението за признаване да бъде приложен и вътрешен правилник. Така и трите наредби изискват ОП или ГП да имат вътрешен акт, който да урежда съвместната дейност и задълженията на членовете при нейното извършване. За ОП в другите сектори на земеделието, които не са изявили намерение да кандидатства по Мярка 9 от ПРСР2014-2020г., Наредба № 12/2015г. не изисква да представят такъв вътрешен акт за да бъдат признати. В техните устройствени актове обаче, трябва да са уредени задължения на членовете да прилагат приетите от организацията на производителите правила, свързани с производството, предлагането на пазара, отчитането на продукцията и опазването на околната среда. На практика това означава, че и тези ОП, макар да не са длъжни да представят вътрешни правилници пред органа по признаването, трябва под някаква форма също да имат правила за тяхната съвместна дейност.

Независимо от степента на формализиране на това изискване за признаване на ОП и ГП, е очевидна необходимостта от регламентиране на съвместната дейност на членовете, за постигане на поставените цели. Затова съдържанието на вътрешния правилник или вътрешните правила зависи главно от целите на сдружението и дейностите за тяхното постигане. Те са съобразени и със спецификата на произвежданата от членовете продукция. Те обикновено включват правила свързани с производството - планиране на обема и асортимента, отглеждане на сортове и породи, осигуряване и контрол на качеството, производствени методи и практики (включително производство на биологични или защитени продукти), спазване на стандарти, въвеждане на иновации и др. Понякога са урежда изготвянето на годишна маркетингова програма в зависимост от търсените количества, видове и сортове продукти с необходимите качествени показатели. Важно значение имат правилата за предлагане на продуктите на пазара – за предоставяне на информация за търсенето на пазара, за събирането, съхранението, транспортирането, опаковането и етикетирването на продуктите, за съвместните продажби и определянето на цените, за рекламата и промотирането на продуктите. Добре е вътрешните правила да регламентират и финансовите отношения между членовете и дружеството при разпределение на приходите от продажби, както и начините за осчетоводяване. В тях могат да бъдат уредени и екологичните ангажменти на членовете, включително за хуманно отношение към животните. Вътрешните правила на ОП и ГП осигуряват взаимодействието и сътрудничеството на членовете, те ги превръщат в единен стопански субект. От съдържанието и спазването на вътрешните правила на ОП и ГП зависи до голяма степен реализирането на икономическите и пазарните предимства, които могат да предоставят на членовете си.

Както беше посочено само за ОП на плодове и зеленчуци изискване за признаване е да не извършват пряка производствена дейност.

Критерии за признаване свързани с устройствения акт ОП или ГП.

Регламент (ЕС) № 1308/2013г. въвежда редица изисквания към устройствения акт на ОП, като критерии за тяхното признаване. Това всъщност са изисквания членовете на ОП да поемат определени задължения, необходими за нормалното

функциониране на организацията, които да бъдат включени в нейния устройствен акт. Част от тези изисквания са предвидени и в Мярка 9 от ПРСР2014-2020г., затова в Наредба № 12/2015 г. са уредени като критерии за признаването на ГП. Видът на устройствения акт на ОП или ГП зависи от нейната правна форма. В дружеството с ограничена отговорност е дружествен договор, в събирателното дружество е учредителен договор, а в кооперацията – устав. При признаване на ОП или ГП нейният учредителен акт се проверява за съответствие с критериите, уредени в Наредба №12/2015г. и Наредба №11/2007г. Затова е добре, преди вписване на дружеството или кооперацията в търговския регистър, да се направи неформална проверка от органа по признаване дали устройственият акт съдържа всички клаузи, които са критерии за признаване.

Първото изискване към устройствения акт на ОП беше коментирано по-горе, то е в него да бъдат уредени минимален срок за членуване не по-кратък от една година и прекратяването на членството с писмено предизвестие със срок не по-кратък от шест месеца, който започва да тече от датата, на която е депозирано в администрацията на дружеството. То не се отнася за ГП и за ОП в сектора на млякото.

Съгласно Наредба № 12/2015г. и Наредба № 11/2007г. в учредителните актове на ОП и ГП трябва да бъде включено задължение на членовете да членуват за земеделските продукти, за които се иска признаване, само в тази организация или група на производители. Наредба № 1/2015г. също предвижда такова задължение за членовете на ОП на мляко, макар да не изисква то да бъде уредено в устройствения акт на организацията. Освен това при ОП на мляко съществува възможността производителят да участва в повече от една организация, когато има две или повече ферми за добив на мляко в различни административни области. При признаване на всички ОП и ГП всеки от техните членове подава декларация за спазването на това изискване. Когато ОП или ГП се създава за конкретни земеделски продукти, задължението на членовете да участват само в една ОП или ГП се отнася само за тези продукти. Ако обаче ОП или ГП обхваща цял сектор на земеделието, задължението се прилага за всички продукти, които попадат в него. Задължението на членовете на ОП и ГП да членуват само в една организация или група за съответните земеделски продукти произтича от същността и целите на тези обединения. При маркетинговите ОП и ГП то е свързано с ангажимента на всеки член да реализира цялата или голяма част от произведената продукция чрез ОП или ГП. Другите цели, за които се създават ОП и ГП също са свързани с производството или реализацията на съответните земеделски продукти. Затова е нормално обслужването на тези дейности да се извършва в една ОП или ГП.

Учредителните актове на ОП и ГП трябва да включват и задължение на членовете да прилагат приетите от организацията на производителите правила, свързани с производството, предлагането на пазара, отчитането на продукцията и опазването на околната среда, и процедури за тяхното изменение. Това задължение е свързано с разгледаното по-горе изискване ОП и ГП да имат вътрешни правила за дейността си.

Важно значение за функционирането на ОП и ГП има задължението на техните членове да им предоставят исканата информация, което също трябва да бъде регламентирано в учредителния акт. В Регламент (ЕС) № 1308/2013г. и съответно в Наредба № 12/2015 г. е включено уточнение, че информацията е за статистически цели, но в Наредба № 11/2007г., в съответствие с правото на ЕС в сектора на плодовете и зеленчуците, такова уточнение липсва. Наредба № 1/2015 г. не урежда изискване за включване на такова задължение в учредителния акт на ОП на мляко. Тя обаче предвижда членовете на ОП на мляко, при нейното признаване, да представят актуални справки за наличния брой животни по видове и категории. Въпреки нееднаквите изисквания на наредбите, свързани с предоставянето на информация на ОП или ГП от нейните членове, създадената организация или група не може да извършва дейността

си и да постигне поставените цели, без да разполага с нужната информация. Тя трябва да включва данни поне за стопанисваните площи, отглежданите култури и животни, обема и качеството на произведената продукция. За постигане на някои от целите ОП или ГП трябва да е информирана и за производствените практики и методи, прилаганите стандарти, екологичните мерки др. Затова е добре в устройствения акт на ОП или ГП да бъдат уредени видът на необходимата информация, както и механизма и сроковете за нейното предоставяне.

Само по отношение на ОП, с изключение на ОП на мляко, Наредба № 12/2015г. и Наредба № 11/2007г. изискват в техните устройствени актове да има задължение на членовете да внасят финансови вноски, необходими за финансиране на организацията на производители. На практика се използват различни форми за финансиране на дейността на ОП. При маркетинговите организации обикновено в ОП остава част от цената на продуктите, които тя продава. Това може да е процент от продажната цена или разлика между цената, на която продукцията се предоставя на ОП и продажната цена. Други форми на финансиране на ОП са различни вноски на членовете - встъпителни, периодични (включително членски внос), допълнителни. Възможно е вноските да бъдат и под формата на заплащане на услуги, които членовете получават от ОП. В устройствения акт може да бъде уредено и финансирането на участието на ОП в мерки по ПРСР2014-2020г., оперативни и други програми.

По отношение на ГП и ОП на мляко не е разписано изискване да включат в устройствените си актове задължение на членовете да внасят финансови вноски. За да извършват дейността, за която са създадени, и тези обединения на производители трябва да бъдат финансирани и част от необходимите средства ще бъдат осигурени от вноски на членовете. Техните членове са свободни да решат по какъв начин ще регламентират внасянето на финансови вноски.

В устройствените актове на ОП, с изключение на ОП на мляко, трябва да бъдат разписани правила, които позволяват на членуващите производители да контролират по демократичен начин своята организация и нейните решения. Вече беше разгледано изискването всеки член да притежава не повече от 40 % от правата на глас, което до голяма степен осигурява демократичното вземане на решения и гарантира, че никой от членовете няма да управлява еднолично организацията. Демократичното управление и контрол на ОП се осигуряват и от разпоредбите на Търговския закон, свързани с управлението и контрола в дружеството с ограничена отговорност и в събирателното дружество и на Закона за кооперациите, по отношение на управлението и контрола в кооперациите. И двата закона изискват в устройствения акт на търговското дружество или кооперацията да бъдат включени правила свързани с управлението. В този смисъл, специалното законодателство уреждащо ОП не въвежда допълнително изискване към техните устройствени актове, извън традиционното им съдържание.

Последното изискване към устройствените актове на ОП и ГП, уредено в Наредба № 12/2015г. и Наредба № 11/2007г. е да са предвидени санкции за нарушаване на задълженията. И това изискване към учредителните актове не се отнася за ОП на мляко. Изискването да са предвидени санкции за нарушаване на задълженията е свързано с предходните задължения на членовете на ОП и ГП и е насочено към гарантиране на тяхното изпълнение. В учредителните актове на ОП и ГП трябва да бъдат предвидени подходящи неблагоприятни последици за тези членове, които не изпълняват своите задължения към сдружението и към останалите членове. Те могат да бъдат дисциплинарни или имуществени санкции за определени нарушения. Законодателството оставя на членовете на ОП или ГП да преценят, за кои нарушения на задълженията предвидени в устройствения акт, какви по вид и размер да бъдат санкциите.

Наредба № 1/2015г. възпроизвежда буквално разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1308/2013г. по отношение на съдържанието на устройствените актове на ОП на мляко. В нея е предвидено, че учредителният акт на ОП трябва да включва изисквания

за най-малко 5 членове, конкретна стопанска цел по чл. 152, пар. 3, б. „б” от Регламент (ЕС) № 1308/2013 и разпоредби гарантиращи, че ОП осъществява ефективно своята дейност по отношение на сроковете, обема и концентрацията на доставките. Последното изискване поставя въпросът какви да бъдат тези разпоредби. В това отношение членовете на ОП на мляко могат да ползват някои от задължителните изисквания към устройствените актове на ОП в другите сектори на земеделието.

Как да кандидатстваме за признаване на ОП или ГП?

Стъпка 1 “Идея”: Земеделските производители, преди да кандидатстват за признаване на организация или група на производители, трябва да имат ясна идея какви ще бъдат нейните цели, с какви дейности ще ги постигнат, как ще развива съвместната им дейност и какъв персонал, инфраструктура и оборудване ще са им необходими. Трябва да са наясно какви инвестиции са нужни за постигане на целите.

Стъпка 2 “Избор на форма на сдружаване”: За да направят правилно своя избор земеделските производители трябва добре да се запознаят с възможностите, които могат да им предоставят различните видове ОП и ГП и внимателно да преценят коя организационна форма отговаря най-добре на техните изисквания. Трябва да решат за кои продукти искат да създадат ОП или ГП, колко производители ще се включат в сдружението и в какви форми на подпомагане смятат да участват.

Стъпка 3 “Подобно запознаване със съответната наредба”: Земеделските производители трябва да се запознаят внимателно с изискванията на наредбата, която урежда признаването на избраната ОП или ГП и да проверят дали отговаря на всички условия в нея. Ако установят, че не отговарят на някое от изискванията, да набележат мерки за отстраняване на несъответствието.

Стъпка 4 “Изготвяне на устройствен акт”: Земеделските производители трябва да изберат правната форма на своята ОП или ГП, след което да изготвят устройствен акт на дружеството или кооперацията. Според вида на ОП или ГП той трябва да включва посочените по-горе клаузи, като извън тях членовете са свободни да определят неговото съдържание. Желателно е, преди вписване на дружеството или кооперацията в търговския регистър, проектът на устройствен акт да бъде представен на експертите от дирекция „Пазарни мерки и организации на производители“, които да проверят неговото съответствие с изискванията за признаване на съответната ОП или ГП. Така няма да се налага промяна на извършената вече търговска регистрация.

Стъпка 5 „Попълване на заявление за признаване по образец и набавяне на необходимите документи”: Заявлението за признаване е по образци, приложени към Наредба № 12/2015г. и Наредба № 11/2007г. Паралелно с попълването на заявлението за признаване е необходимо земеделските производители, които кандидатстват за признаване по реда на Наредба № 12/2015г. да осигурят целият набор от документи описани в него:

1. заверено копие на устройствения акт;
2. списък на членовете на организацията, включително членовете, които не са производители на земеделски продукти;
3. декларации от членовете на организацията, че за всеки конкретен земеделски продукт членуват само в една група или организация на производители;
4. за всеки член на организацията - копие на регистрационна карта и анкетни карти по Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани (ДВ, бр. 10 от 1999 г.) или копие на документ, съдържащ уникалния регистрационен номер на лицето в Интегрираната система за администриране и контрол;
5. декларации от членовете на организацията по чл. 4а, ал. 1 от Закона за малките и средните предприятия;
6. пълномощно с нотариално заверен подпис - когато заявлението се подава от пълномощник.

За ОП или ГП, които желаят да кандидатстват по мярка „Учредяване на групи и организации на производители” от ПРСР2014-2020 г. и следните документи:

1. вътрешни правила за дейността на организацията или групата на производители;
2. справка-декларация по образец за годишната стойност на предлаганата на пазара от членовете на ОП или ГП /или от нея продукция към датата на подаване на заявлението за признаване;
3. копия на финансови и счетоводни документи, които доказват стойността на предлаганата на пазара от членовете на ОП или ГП и/или от нея продукция през предходната година.

Попълването на заявлението и на документите към него се извършва съгласно Насоки, качени на интернет страницата на МЗХ.

Към заявлението за признаване на ОП на плодове и зеленчуци, по реда на Наредба № 11/2007г. се прилагат:

1. актуален устройствен акт;
2. вътрешния правилник за дейността на организацията;
3. последния счетоводен отчет с всички приложения към него или начален счетоводен баланс;
4. списък на членовете на организацията, включително членовете, които не са производители на плодове и зеленчуци;
5. справка-декларация по образец за годишната стойност на предлаганата на пазара от членовете на организацията продукция към датата на подаване на заявлението за признаване;
6. декларация от членовете на организацията, че за всеки отделен вид плодове или зеленчуци членуват само в една организация на производители;
7. пълномощно с нотариално заверен подпис - когато заявлението се подава от пълномощник;
8. при възлагане на дейност на външен изпълнител - доказателства, че това е подходящ начин да се постигнат целите на организацията на производители.

Заявлението за признаване на ОП на мляко е по образец одобрен със заповед на министъра на земеделието и храните и към него се прилагат:

1. заверено копие от учредителен акт;
2. заверено копие от вътрешен правилник за дейността на организацията;
3. заверен списък с членовете на организацията;
4. копия от заверени за годината регистрационни карти на земеделски производител на членовете на организацията съгласно Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители (ДВ, бр. 10 от 1999 г.);
5. актуални справки за наличния брой животни по видове и категории на членовете на организацията;
6. удостоверения за средна млечна продуктивност на стадата на членовете на организацията за последната приключила бонитировъчна година, когато производителите са членове на развъдни организации;
7. декларации от членовете на организацията, че не членуват в друга призната организация на производителите в сектора на млякото и млечните продукти или че членуват в друга организация на производителите с друга ферма, намираща се в различна административна област;
8. план за количеството мляко, което ще бъде обект на преговорите, индикативен график и концентрация на доставките и потенциални изкупвачи, с които ще се водят преговори за суровината;
9. декларация от организацията на производителите, че няма да води преговори и да сключва договори за доставка на количество сурово мляко, което надхвърля 33 % от националната продукция на мляко по видове и 3,5 % от продукцията на Европейския съюз.

Стъпка 6 “Кандидатстване в МЗХ”: Следващият етап от кандидатстването е подаването на всички документи със заявлението в приемната за граждани на Министерството на земеделието и храните – гише „Деловодно обслужване”. Подадените документи се разглеждат от служителите в дирекция „Пазарни мерки и организации на производители“, които съдействат на заявителите да отстранят непълнотите и несъответствията в тях.

Организациите и групите на производители, които желаят да кандидатстват по Мярка 9 от ПРСР2014-2020г. могат да подадат в определените периоди за прием заедно с посочените по-горе документи и бизнес план. В този случай МЗХ изпраща служебно получения бизнес план и приложените към него документи в срок до 2 работни дни в Централното управление на Държавен фонд „Земеделие”.

Министърът на земеделието и храните със заповед назначава комисия, в която участват и представители на Разплащателната агенция, която извършва проверка за изпълнение на критериите за признаване, включително проверка на място и дава становище по признаването на организацията или групата производители. В тримесечен срок от подаване на заявлението за признаване министърът на земеделието и храните със заповед признава организацията на производители на плодове, организацията на производители на зеленчуци, или групата производители на плодове, или групата на производители на зеленчуци или прави мотивиран отказ. В заповедта за признаване на организация на производители се посочва дали тя отговаря на изискванията за кандидатстване по мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производители” от ПРСР2014 - 2020 г. Министерството на земеделието и храните създава, съхранява и поддържа база данни за признатите ОП и ГП. По искане на признатите организации на производители Министерството на земеделието и храните им издава удостоверения за признаване, а на признатите групи на производители - свидетелства за признаване.

Какъв контрол се упражнява върху признатите ОП и ГП и какви са техните задължения?

При всяка промяна на обстоятелствата, свързани с условията за признаване, ОП или ГП е длъжна да уведоми МЗХ в 14-дневен срок от настъпване на промяната. Признатите ОП на плодове и зеленчуци представят ежегодно в срок до 30 август на текущата година в Министерството на земеделието и храните информация за броя на членовете, площите на която се произвеждат плодове и зеленчуци (общо и разпределени по основни култури), продуктивния обхват и продадените крайни продукти (с данни за стойността и обема им) и основните предназначения на продуктите, по стойност (продуктите, предлагани на пазара в пряко състояние, продуктите, продадени за преработка, и изтеглените от пазара продукти).

Министерството на земеделието и храните извършва периодични проверки, включително проверки на място, за да установи дали признатите ОП и ГП продължават да отговарят на изискванията за признаване. Всяка година се проверяват най-малко 30 % от признатите ОП и ГП, като всяка от тях се проверява най-малко веднъж на 3 години (за ОП на плодове и зеленчуци – 5 години) и не по-често от веднъж годишно. Проверките на място на ОП на мляко се извършват най-малко веднъж годишно. При извършване на проверките представителите на ОП и ГП са длъжни да осигурят достъп до помещенията, софтуера, документацията и стопанствата на членовете и да оказват съдействие на проверяващите. Когато се установи, че призната ОП или ГП вече не отговаря на едно или повече от изискванията за признаване ѝ се дава 6-месечен срок за отстраняване на несъответствията. При ОП на мляко този срок е 2 месеца от момента на констатирането и може да се удължава еднократно, но с не повече от 2 месеца. Те могат да бъдат свързани с неспазването на всяко от изискванията за признаване – възможно е броят на членовете или стойността на предлаганата на пазара продукция през съответната година да е под минимума, възможно е ОП или ГП да не извършва

дейности, които са нужни за постигане на нейните цели или нейните членове да не изпълняват задълженията си, предвидени в учредителния акт. Ако несъответствията не бъдат отстранени в посоченият срок, признаването на ОП или ГП се оттегля със заповед на министъра на земеделието и храните, тя се заличава от базата данни. Оттеглянето на признаването на ОП или ГП може да породи за нейните членове задължение за връщане на подпомагане получено от нея, в това ѝ качество. Организации на производители на мляко могат да кандидатстват за повторно признаване не по-рано от 6 месеца след оттегляне на признаването.

Министърът на земеделието и храните издава заповед за оттегляне на признаването на ОП и когато това е поискано писмено от нейния управителен орган, при прекратяване или обявяване в несъстоятелност на дружеството или кооперацията, както и когато по съдебен ред бъде установено, че тя е призната въз основа на невярна информация или при признаването е извършено закононарушение. При ОП на мляко оттеглянето на признаването се извършва по инициатива на нейните членове, при преобразуване, включително при промяна на правната форма и при прекратяване на организацията.

Какво да изберем – организация или група на производители?

От гледна точка на икономическите и пазарни предимства, които дават на членовете си, двете форми на сдружаване са равностойни. Както при организациите, така и при групите на производители има само минимален, но не и максимален брой на членовете. Това позволява и организациите и групите да обединят голям брой производители, да имат значителен оборот и да концентрират сериозен икономически потенциал.

Преди реформата на ОСП, ГП се приемаха като преходна форма на ОП, като ОП през първите години след тяхното създаване. Затова съществуваше задължение ГП да прерастат в ОП, те дори бяха длъжни да върнат полученото подпомагане, ако не се превърнат в ОП. Действащото законодателство на ЕС не урежда ГП като преходна форма на ОП и не предвижда задължение за преминаване от едната към другата форма на сдружаване.

Внимание: За да се осигури нормалното функциониране на ГП на плодове и зеленчуци, признати по отмененият правен режим на Регламент 1234/2009г., текстовете уреждащи тяхната дейност в Наредба № 11/2007г. не са отменени. След 2013 г. по реда на тази наредба вече не се признават ГП на плодове и зеленчуци. Групи на производители в тези два сектора могат да се признават по реда на Наредба № 12/2015 г. – като групи на производители на плодове или групи на производители на зеленчуци.

От гледна точка на възможностите и на условията за получаване на подпомагане по ПРСР ОП и ГП са изцяло приравнени, по всички мерки включени в програмата. За получаване на подпомагане по мярка 9 „Подпомагане на групи и организации на производители“ са предвидени критерии, на които те трябва да отговарят. По другите мерки на ПРСР 2014-2020г. подпомагане получават ОП и ГП, които отговарят на критериите за признаване по Регламент (ЕС) № 1308/2013 или на критериите за получаване на подпомагане по Мярка 9. Всички ГП, които се признават при условията и по реда на Наредба № 12/2015г., отговарят на критериите за подпомагане по всички мерки на ПРСР. Организациите на производители, които се признати при условията и по реда на Наредба № 12/2015г., Наредба № 11/2007г. и Наредба № 1/2015г. отговарят на критериите за признаване по Регламент (ЕС) № 1308/2013г. за съответните сектори и могат да получат подпомагане по другите мерки на програмата, с изключение на Мярка 9. Това се дължи на обстоятелството, че критериите за получаване на подпомагане по Мярка 9 не съвпадат изцяло с критериите за признаване на ОП по Регламент (ЕС) № 1308/2013г. За да се избегне това неудобство в Наредба № 12/2015г. са уредени два паралелни режима за признаване на ОП – общ режим и режим за признаване на ОП, които искат да кандидатстват за подпомагане по Мярка 9. Във вторият режим са

включени някои допълнителни изисквания, свързани с подпомагането по тази мярка – минимална стойност на предлаганата на пазара продукция, специфични цели и вътрешни правила. Дори е уредена възможност сдруженията да подадат едновременно документи за признаване като ОП или ГП и бизнес план за получаване на подпомагане по Мярка 9, в определените периоди за прием по тази мярка. Организацията на производители на плодове и зеленчуци, признати по реда на Наредба № 11/2007г. отговарят на критериите за получаване на подпомагане и по Мярка 9 от ПРСР2014-2020г. Критериите за признаване на ОП на мляко и млечни продукти не са изцяло синхронизирани с критериите за получаване на подпомагане по Мярка 9. Затова признатите по тази наредба ОП трябва, когато кандидатстват за подпомагане по Мярка 9, да докажат че отговарят на критериите за подпомагане по нея.

Предимство на ОП на плодове и зеленчуци е, че могат да получат подпомагане за инвестиции и по специалната мярка за пазарна подкрепа чрез оперативни програми. Важно предимство на оперативните програми е, че те не се състезават помежду си за финансиране и при тях няма класиране (ранкинг) – всички оперативни програми, които отговарят на изискванията, се одобряват и финансират.

Предимство на ГП е, че минималният брой на членовете е 4, докато при ОП е 6, с изключение на ОП на мляко и млечни продукти, където е 5 членове. Признатите ОП и ГП се проверяват почти всяка година, като проверката включва и запазването и на минималния брой на членовете. Затова при малък брой на съдружниците, подходящата форма е ГП.

По отношение на ОП, които нямат намерение да кандидатстват за подпомагане по Мярка 9 от ПРСР2014-2020г., законодателството не изисква минимална стойност на предлаганата на пазара продукция, от продуктите, за които е призната. За ОП, които кандидатстват по Мярка 9 е въведен минимум на стойността на предлаганата на пазара продукция от 50 000 лева, а за ГП този минимум е от 25 000 лева. Затова, когато съдружниците не могат да докажат такива стойности на предлаганата на пазара продукция, те могат да предпочетат да създадат ОП, която няма да кандидатства за подпомагане по Мярка 9 от ПРСР.

Как се финансира дейността на ОП и ГП?

По отношение на ОП, които се признават при условията и по реда на Наредба № 11/2007г. и на Наредба № 12/2015г., съществува задължително изискване, в учредителният акт (дружественият договор, учредителният договор или уставът) на организацията да бъде включено задължение на нейните членове да внасят финансови вноски, необходими за нейното финансиране. Такова изискване не е предвидено по отношение на устройствените актове на ГП и на ОП на мляко и млечни продукти, което не означава, че техните членове не трябва да предвидят начини за финансиране на дейността на ОП или ГП. Всички ОП и ГП са икономически организации, създадени за извършване на определени стопански дейности. Във всички случаи обаче, законодателството не установява начина на финансиране на дейността на ОП и ГП, като оставя този въпрос да се реши и уреди от техните членове. Те имат пълната свобода да решат как да осигурят средства за дейностите на ОП и ГП, които обслужват тяхното земеделско производство. Обикновено ОП и ГП, в зависимост от тяхната дейност, създават различни оперативни парични фондове.

Голяма част от ГП и ОП се създават като маркетингови организации за съвместна реализация на пазара на произведените от техните членове продукти, за които са получили признаване. Такива са всички ОП на плодове и зеленчуци и на мляко и млечни продукти, както и основната част от ГП. При маркетинговите ОП и ГП, тяхното финансиране се осигурява обикновено чрез предоставяне на определен процент от цената на реализираните на пазара продукти на самата организация. Възможно е ОП или ГП да заплаща на членовете си определена цена за продуктите и да се финансират от разликата между нея и реалната продажна цена. Тези начини на

финансиране често са съчетани с встъпителни вноски на съдружниците, а понякога и с допълнителни вноски, които могат да са част от годишния дивидент на съдружниците или да са под формата на членски внос.

Организациите и групите на производители, които са създадени за постигане на други цели, различни от съвместната реализация на продукти на пазара, избират начина за финансиране на тяхното постигане според своята специфика. И тук са възможни различни съчетания от встъпителни и допълнителни вноски на съдружниците, под формата на отчисления от печалбата или на членски внос.

С изключение на ОП на плодове и зеленчуци, по отношение на другите ОП и ГП няма забрана да извършват пряка производствена дейност, самата ОП или ГП може да бъде земеделски производител. Въпреки липсата на изрична забрана, понякога извършването на земеделско производство, паралелно с нейните членове, би било в противоречие с целите, за които е създадена ОП или ГП. По-логично е членовете на ОП или ГП да й възложат дейности, които допълват първичното производство на земеделски продукти – първична преработка (заготовка) или организиране и извършване на превоз. Във всички случаи приходите от производствените дейности на самата ГП или ОП също са част от нейното финансиране.

Разбира се важна част от финансирането на създадените ОП и ГП ще бъде получено по проекти по ПРСР и оперативни програми. В тези случаи членовете на ГП или ОП трябва да осигуряват финансиране на собственото участие по проекта, когато се изисква такова, или по оперативната програма. По-често източник на това финансиране е банков кредит, който се погасява чрез отчисления от цената на продадените земеделски продукти или чрез вноски на членовете, които могат да бъдат свързани с ползването от всеки член на придобитите материални активи.

Как се ползват придобитите от ОП и ГП материални активи?

Групите и организациите на производители придобиват материални активи, както с приходите от дейностите, които извършват, така и по програми и схеми, финансирани с европейски и национални средства. Тези материални активи стават собственост на дружеството или кооперацията, а не на техните членове. Това означава, че се ползват съвместно от членовете на ОП или ГП, докато тя съществува. При нейното прекратяване, придобитите активи, като част от имуществото на юридическото лице, попадат в общия режим на ликвидация на имуществото.

Групата или организацията на производители понякога придобива такива материални активи, каквито са нужни за извършване на нейните дейности, за постигане на целите, за които е създадена. Често обаче, ОП или ГП придобива имущество, което ще се ползва от нейните членове при производството на първични земеделски продукти. В тези случаи ОП или ГП предоставя придобитото имущество за индивидуално ползване на членовете си, като създава определен ред за съвместно ползване. Това е свързано с едно от основните предназначения на създадените ОП и ГП – да предоставят професионална, материална и техническа подкрепа за своите членове. Така ОП и ГП реализират едно от икономическите си предимства, свързано с икономии от разходите. Вместо всеки от членовете на ОП или ГП да прави индивидуални разходи за придобиване на нужното техническо средство, то се придобива от сдружението и се ползва от всички, които имат нужда от него.

Законодателството почти не съдържа правила, свързани с ползването на придобитото от ОП и ГП имущество. Затова е желателно при създаването на ОП или ГП тези въпроси да бъдат уредени в устройствения акт на сдружението или във Вътрешните правила. Принципът е, че придобитите материални активи от ОП или ГП се ползват от всички нейни членове. Тава разбира се не означава, че всяка придобита вещ, построена сграда или създадено трайно насаждение, трябва да се ползват задължително от всеки един от членовете. Всеки член ползва тези материални активи на ГП или ОП, които са му необходими за да извършва дейността си. Напълно

възможно е ОП или ГП да придобие такива материални активи, които ще се ползват само от част от нейните членове, дори от отделен член. Това обикновено се компенсира от други възможности, които получават останалите членове, включително чрез взаимна размяна на вещи и услуги.

Специфичен случай е, когато ОП или ГП направи инвестиция в стопанството на свой член. По отношение на ОП на плодове и зеленчуци в чл.24 от Наредба № 11/2007г. е уредена хипотезата, при която инвестицията е направена в изпълнение на оперативна програма, членът на ОП я напусне преди изтичане на амортизационния срок на инвестицията и тя не може да бъде върната на организацията. Това ще се случи, когато инвестицията е трайно прикрепена към земята – сграда, трайно насаждение и др. При тази ситуация, членът е длъжен да плати на ОП остатъчната стойност на инвестицията към датата на напускане.

Като цяло придобитите от ОП и ГП материални активи трябва да се ползват от нея или от нейните членове в интерес на съвместната дейност, за постигане на общите цели. Съдружниците имат пълната свобода да определят начина на ползване на придобитите материални активи, и да създадат оптимална организация, за да извлекат всички максимална полза от тях.

Какъв може да бъде териториалният обхват на признатите ОП и ГП?

Обикновено земеделските производители се обединяват за съвместна дейност в рамките на едно или на съседни населени места. Такъв тип ОП и ГП се създават в няколко случая - от по-малки земеделски производители, за съвместни продажба на продуктите на местните пазари, за оптимизиране на производствените разходи, постигане на стандарти и подобряване на качеството на продуктите, както и за някои екологични дейности. Възможно е също ОП или ГП да включва производители на определени земеделски продукти от различни населени места на един регион на страната или дори от цялата страна. Такъв тип сдружения се създават обикновено при съвместна преработка на произведените продукти, при съвместен износ или доставка на продуктите в друга държава членка на ЕС, за съвместни научни изследвания, промоционални програми, защита на наименования на продукти. Законодателството не съдържа никакви ограничения относно териториалния обхват на ОП и ГП.

Може ли ОП или ГП да включва производители от други държави? Отговорът на този въпрос не е еднозначен. В една ОП могат да членуват производители от различни държави, които са членки на ЕС, това са т. нар. транснационални организации на производители. Те се признават от държавата членка, в която се намира седалището на ОП, съгласно нейното законодателство, а компетентните органи на другите държави членки трябва да й оказват административна помощ във връзка с признаването и последващия контрол. Подробни правила относно признаването на транснационалните организации на производители и сътрудничеството, засега има само за сектора на плодовете и зеленчуците. В ОП не могат да членуват производители от държави, които не са членки на ЕС (Македония, Турция, Сърбия и др). В ГП не могат да членуват производители от други държави, независимо дали са членки на ЕС.

От какви форми на подпомагане могат да се възползват признатите ОП и ГП?

Подпомагане на ОП на плодове и зеленчуци чрез оперативни програми.

Признатите ОП са единствените структури в сектора на плодовете и зеленчуците, които могат да получават финансово подпомагане по пазарни мерки от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ). Основна форма за финансово подпомагане на ОП са разработените от тях оперативни програми, които се одобряват от Държавен фонд „Земеделие” - Разплащателна агенция. Оперативната програма представлява инвестиционна програма с период на изпълнение от 3 до 5 години, която си поставя поне две цели от определените в чл. 33 на Регламент 1308/2013 - планиране

на производството, подобряване на качеството на продуктите, увеличаване на търговската стойност на продуктите, популяризиране на продуктите, екологични мерки и мерки за предотвратяване и управление на кризи. Изпълнението на оперативната програма се обезпечават с оперативен фонд, който се финансира от финансови вноски на членовете на организацията или на самата организация и от финансова помощ от ЕФГЗ. Размера на собственото участие на организацията на производители в оперативния фонд е най-малко 40%. Размера на помощта от ЕФГЗ е до 4,6% от стойността на предлаганата на пазара продукция от ОП. Този нисък размер на подпомагане не мотивира ОП на плодове и зеленчуци в страната ни да кандидатстват за подпомагане, защото ниската себестойност на продукцията и малкият размер на стопанствата водят до ниска стойност на предлаганата продукция. Затова в Наредба № 11/2007г. бяха включени разпоредби за прилагане на правилата на ЕС за допълнително национално съфинансиране на оперативния фонд. Националната финансова помощ може да бъде в размер до 80 % от средствата, набрани от членовете или от самата ОП, но не повече от 25% от годишната стойност на реализираната на пазара от организацията продукция и от левовата равностойност на 1 500 000 евро. При прилагането на схемата за подпомагане на ОП не се определят национални тавани, т.е. не се фиксира максимален размер на помощта за дадена държава членка.

Оперативните програми трябва да съответстват на Национална стратегия за устойчиви оперативни програми за пазара на плодове и зеленчуци и на Национална агроекологична рамка. Те могат да включват различни мерки, но задължително трябва да включват мерки, насочени към опазване на околната среда. Това могат да бъдат мерки насочени към спазване на агроекологичните изисквания при производството, транспорта и търговията на плодове и зеленчуци. Изискването е в оперативната програма да са включени поне две агроекологични дейности или изискването тези дейности да съставляват минимум от 10% от разходите по всяка оперативна програма. Трябва да се отбележи, че когато 80% от членовете на организацията прилагат агроекологични мерки по програми за развитие на селските райони (например за биологично земеделие), те се считат за действия по оперативната програма. Съществува възможността организациите на производители да включват в оперативните си програми т. нар. “мерки за предотвратяване и управление на кризи”. Нуждата от такива мерки произтича от факта, че плодовете и зеленчуците са нетрайни продукти и производството е непредвидимо. Предотвратяването и управлението на кризи се извършва чрез: изтегляния от пазара, промоционални и информационни кампании, обучителни мерки и застраховка на реколтата.

Подпомагане на признати ОП и ГП по ПРСР 2014-2020 г.

Мярка 9 “Учредяване на групи и организации на производители”

- Подпомагат се ОП и ГП които отговарят на определението „малки и средни предприятия” и са признати до края на 2020 г.
- Опростени изисквания към бизнес – плана за период от 5 години след учредяване на ОП или ГП.
- Изцяло публично финансиране. Финансовата помощ и под формата на фиксирано годишно плащане, отпускана за не повече от 5 последователни години от датата, на която е призната ОП и ГП.
- Размерът на помощта е не повече от 100 000 евро за всяка година. Помощта не надвишава 10% от предлаганата на пазара годишна продукция на ОП или ГП.
- Критерии за подбор на проекти: с предимство проекти в сектор “Животновъдство”, “Плодове и зеленчуци”, проекти, в които 50% от членовете на ГП или ОП са млади фермери или малки стопанства, в които е заложено обмяната на опит и обучения.
- Допустими за подпомагане са административни разходи, свързани със създаването и признаването на ОП и ГП. Получената безвъзмездна помощ се

отпуска за функциониране на самата ОП или ГП, в т.ч. офис оборудване и софтуерни продукти, заплати за персонала, командировки, консумативи, обучение, промотиране, изследване на пазара, участие в срещи, изложения, панаири и др.

Мярка 4 "Инвестиции в материални активи"

По подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ и по подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ ОП и ГП са специална група бенефициенти, за които са предвидени редица предимства, свързани с класирането и финансирането на проектите:

- По висок интензитет на публичното финансиране за проекти подадени от ОП и ГП.
- По-висок максимален размер на допустимите разходи по проекти подадени от ОП и ГП.
- Допълнителни точки при класирането на проекти подадени от ОП и ГП.

Подмярка 4.1 "Инвестиции в земеделски стопанства"

Уредена е с Наредба № 9 от 21 март 2015 г. за прилагане на подмярка 4.1 "Инвестиции в земеделски стопанства" от мярка 4 "Инвестиции в материални активи" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. (обн. ДВ. бр.22 от 2015г., доп. ДВ. бр.40 от 2015г.)

- Подпомагат се земеделски производители, физически или юридически лица, които имат стандартен производствен обем над 8 000 евро, регистрирани са по Наредба № 3/1999г., като за юридическите лица доходът трябва да е от земеделска дейност или подпомагане по СЕПП.
- Може да се кандидатства за земеделска техника, строително - монтажни работи и оборудване, създаване на трайни насаждения и общи разходи (до 12%).
- Колективните инвестиции са свързани с осигуряване на сътрудничеството между производителите, чрез предприемане на по-ефективни и икономически изгодни инвестиции в общи съоръжения, оборудване, инфраструктура и др.
- Допустими за подпомагане по подмярката – 60% разходи за инвестиции за призната ГП или ОП; колективни инвестиции – 70% от инвестиционните разходи.
- Минималният размер на общите допустими разходи за един проект е левовата равностойност на 15 000 евро.
- Максималният размер на общите допустими разходи за инвестиции в земеделска техника за проекти на признати групи/организации на производители, за целия период на прилагане на ПРСР за един кандидат е левовата равностойност на 1 000 000 евро.
- Максималният размер на общите допустими разходи за проекти на признати групи/организации на производители, за целия период на прилагане на ПРСР 2014 - 2020 г. за един кандидат е левовата равностойност на 5 000 000 евро.

Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

Уредена е с Наредба № 20 от 27 октомври 2015 г. за прилагане на подмярка 4.2. "Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти" от мярка 4. "Инвестиции в материални активи" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. (обн. ДВ. бр.84 от 2015г., изм. ДВ. бр.92 от 2015г.)

Кандидатите ОП или ГП трябва да отговарят на следните условия:

- Да са признати в съответствие с националното и/или европейското законодателство и/или одобрени за финансова помощ по мярка 9;
- Инвестициите следва да са пряко свързани с основата земеделска дейност на членовете и основна за ОП или ГП;

- Бизнес планът трябва да показва подобряване на цялостната дейност на стопанствата на членовете на ОП или ГП чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности и че инвестициите са от полза на цялата ОП или ГП.
Освен това:
- Подпомагат се секторите месо, мляко, плодове и зеленчуци, мед, фуражи, зърно, масла и мазнини, вино и винени продукти, технически и медицински култури и производство на енергия от биомаса.
- Инвестициите, обект на подкрепа са за машини и оборудване, строително – монтажни работи, специализирани транспортни средства и общи разходи (до12%).
- Допустими за подпомагане по подмярката са 50% разходи за инвестиции за призната ГП или ОП.
- Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е в рамките на 15 000 евро.
- Максималният размер на допустимите разходи за проекти за колективни инвестиции, представени от групи или организации на производители за целия ПРСР 2014-2020 г. за един кандидат е 5 000 000 евро. В случай на проекти за колективни инвестиции е необходимо всички ЗП участващи в дружеството кандидат да отговорят на критериите за допустимост по мярката.